

HUKUK VE MİLLETLER CAMİASI

Ord. Prof. Dr. Quincy Wright

2000 senesinde yaşayacak olan insanların cihan tarihini tetkik ederken yirminci asrın ilk yarısını milletlerarası meselelerin bir dönüm noktası olarak kabul etmeleri çok mümkündür. İhtimal ki bu devreyi, Kristof Kolomb ve muakkıplarının keşifleri ile dünyanın dört köşesini devamlı olarak birbirine bağladığı, Kopernik'in müşahede ve düşünme usulünün bugünkü ilmi hazırladığı, matbaa makinesinin ve barutun istimalinin öğretim, propaganda ve politika yollarında bir inkilâp yarattığı, yeni temaların ve yeni fikirlerin din, kültür, kuvvet ve teknik farklarını nazarı itibare almayarak insanlar arasındaki münasebetleri dünyevî esaslara göre tanzim eden bir devletler hukuku yarattığı, onaltıncı asrın ilk yarısı ile mukayese edeceklerdir.

Geçen son yarım asır acaba daha az inkilâpçı mı idi ? İlk defa olarak üç asır evvel yapılan keşifler sayesinde medeniyetlerin birbirleriyle temasa gelerek birbirlerini tanımaları üzerine ortaya çıkan insanlık dünyası bugün dar gelmekte, her köşesi yekdiğerine muhtaç bulunmaktadır. Muntazam nakil ve muhabere vasıtaları sayesinde her tarafa birkaç günde gidilmekte ve her tarafla birkaç dakikada muhabere temin edilebilmektedir. İktisadî ihtiyaçları bakımından bugün insanlar birbirlerine muhtaç bulunuyorlar. Bir Ford otomobilini yapabilmek için kırk muhtelif memleketten gelen maddelere ihtiyaç vardır. Her memleket diğeri memleketlerin ani olarak gelen ve muayyen korunma çareleri mevcut bulunmayan iktisadî veya askerî propaganda tehlikesine maruzdur. Nakil ve muhabere vasıtalarıyla, tayyare ve radyo sebebiyle dünyanın daraldığı, insanların eşya ve bilgi bakımından birbirlerine muhtaç hale geldiği bu atom bombası devrinde hiçbir devletin yenilmez bir mahiyet iktisap etmesine imkân yoktur. Hiçbir devlet uzak düşmanların ika edeceği feci zararlardan kendini koruyamaz.

Diğeri taraftan dünyanın daralmasından daha az mânidar olmayan bir hâdise de tarihin gittikçe genişliyen adımlarla ilerlemekte olmasıdır. Fikirler hangi sahada olursa olsun —fen, din, güzel sanatlar, teknik, iktisadî teşkilâtlanma, siyasî usuller, sevkülceys ve tâbiye— nereden çı-

karsa çıksın âdetleri ve ananeleri yıkarak her tarafa nüfuz etmekte, hem şüphe ve hem ümit tohumları ekmekte, radikaller ve muhafazakârlar arasında ihtilâflar yaratmakta, yeni müesseseler ortaya çıkarmakta, yeni hedefler yeni usuller bulmakta, aynı zamanda yeni mücadelelere ve karışıklıklara sebep olmaktadır. Fikirlerin yayılması âdetlerde istikrarı kaldırmakta görüş ve düşünüşlerde ısrarı azaltmaktadır. İçtimai müesseselerin temelleri bugün bir seyyaliyet arz etmektedir. İstikbal hakkında yapılan tahminler ise daha az güvenilir bir mahiyet taşıyor. Bugün içinde yaşadığımız şartlar öyle bir hal almıştır ki, yükselen nesillerin terbiyesini zamanla tecrübe edilmiş anane ve usullere istinat ettirmek imkânı ortadan kalkmıştır. Artık hoca talebeyi kendisinin yabancı olduğu ve yavaş yavaş tebellür etmeğe başlayan anahatlarını güçlükle tefrik edebildiği bir cemiyete hazırlamak mecburiyetinde bulunuyor.

Son yarım asır aynı zamanda tâbi oldukları siyasi ve iktisadi şartların daha mükemmelleştirilmesini isteyen insanların sayısının büyük nispette artmasına ve içtimai ve siyasi nüfuz ve tesirlerin dayandığı temellerin büyük nispette genişlemesine de şahit oldu. Zamanımızın sun'i demir perdeleri, eskiden dedelerimizin önüne dikilen maddi engeller, yani mesafeler, dağlar, denizler ve çöller kadar aşılması güç değildir. Eğer insanlar komşularından daha az müreffeh iseler, bunu bilirler, veya sezerler ve bir çare bulunmasını ısrarla isterler. Bugün demokrasi nazariye olarak her tarafta iltifat görmekte, demokrasi tatbikatı ise gittikçe genişlemekte her hükümet hattâ diktatörlükler bile halkın sesini dinlemekte ve ona kıymet vermektedir. Artık halk tâbi olduğu hayat şartlarının ve bunların şu veya bu şekilde değiştirilmesinin kendi rızası hilâfına, kendisi bizzat iştirak etmeden ve menfaatine aykırı olarak küçük bir azlık tarafından idare edilmesini kabul etmiyor. Demokrasi yolu, yani münevver bir çoğunluğun arzusuna uygun bir idare, her tarafta tahakkük etmiş değildir. Müstebit idareler altında yaşayan geniş sahalara vardır. Fakat her tarafta insanlar ihtiyaçlarını karşılayacak vasıtaları elde etmeğe koyulmuştur. Yabancı bir hâkimiyete tâbi bulunan halklar, sefalet içinde bulunan sınıflar, dünyanın her tarafındaki imtiyazsız kimseler, bugün, hürriyet, islahat, inkilâp istemektedirler. Bu vaziyette olan insanların miktarı arttıkça aşırı cereyanların propagandasını yapanları takip eden kimselerin sayısı da artacaktır.

Nihayet hayatın süratle değişmesi ve milletlerarası hukuk ile milletlerarası teşkilâtın bu değişen şartlara intibak ederek onu tanzim edememesi sebebiyle ortaya çıkan iki cihan harbinin tecrübeleri neticesinde dünyaya bir nizam verecek, zor kullanmayı asgari hadde indirerek adaleti üstün tutacak bir çok plânlar ve fikirler ortaya çıkmıştır. Bu

yarı asır içinde milletlerarası siyaset, milletlerarası teşkilât, milletlerarası hukuk sahasında meydana gelen terakkiler on altıncı asrın ilk yarısında aynı sahalarda Machiavelli, Erasmus, ve Victoria tarafından yapılan inkilâplardan daha az mühim değildir. Muasır medeniyeti orta çağlardan kurtaran inkilâbı bu kimseler rasyonel bir hale sokmuşlar ve bunların fikirleri müteakip asırda Bodin, Gentili, Cruce ve Grotius tarafından inkişaf ettirilmiştir. Bu fikirler devletlerin tatbikatında da yer bulmuş ve böylece on dokuzuncu asır devletler hukukunun hâkimiyet, kuvvetler muvazenesi, diplomasi, harp, bitaraflık telâkkileri ortaya çıkmıştır.

İkinci konferansının mevzuu asrımızın büyük hâdiseleri önünde bu telâkkilerin maruz kaldıkları değişikliklere hasredilecektir. Müteakip iki konferansta Devletler Hukukunun Birleşmiş Milletlere ve Birleşmiş Milletlerin devletler hukukuna yaptıkları tesirler muvacehesinde bu telâkkilerin ne derecede tahakkuk ettikleri araştırılacak ve tatbikatı mütalâa edilecektir. Nihayet milletlerarası siyasetin bugünkü şartlar altında devletler hukuku ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ile olan temasını izah edeceğiz.

Bu konferansın geri kalan kısmında hukuk ile cemiyet arasında mevcut olan umumî münasebetler gözden geçirilecektir.

Zannederim cemiyetsiz hukuk mevcut olamayacağı kaziyesi ile mevzu girebiliriz. *Ubi societas ibi jus est*. Devletler hukuku ile uğraşan kimseler ekseriyetle bunu unuturlar. Bazılarına göre tabiatte insan cemiyetinden mücerret olarak, tıpkı fiziki ilimlerdeki «tabii kanunlar» gibi, bir «tabii hukuk» mevcuttur. Fakat tarihi tetkikler gösteriyor ki, Victoria ve Grotius'un sistemlerinde faydalandıkları tabii hukuk, kökleri Yunan felsefesinde, Roma hukukunda, Hristiyanlık ahlâkında mevcut olan ve tarih boyunca tekâmül eden bir nazariye olup bu felsefi, hukukî ve dinî prensiplere uygun olarak yetişen ve müşterek bir cemiyete merbutiyet gösteren insanlar arasında tesirleri görülmüştür. Milletlerarası temaslar Amerika, Asya ve Afrika kültürlerine kadar uzanınca kökü Avrupa kültürüne bağlı olan bu tabii hukuk nazariyesi, cihanşümûl bir devletler hukuku yaratacak bir esas olmak iddiasını ve vafını kaybetmiştir. Ben burada tabii hukuk nazariyesinin dayandığı esasları tenkit edecek değilim. Psikoloji ve sosyoloji ilimlerinin yardımıyla kültürleri ve yaşayışları ne olursa olsun insanlarda müşterek olan bazı hareket tarzlarını ve bazı ihtiyaçları gösteren umumî hükümler çıkarmak cihanşümûl insan hakları beyannamesinin tespit edilmesi bakımından faydalı olabilir. Fakat Roma hukukunun gelişmesine tarihi bir âmil olan, onyedinci asır devletler hukukunun müeyyidesi bulunan, onsekizinci asır insan hakları be-

yannamelerinin meşruiyet sebebini teşkil eden tabii hukukun kökleri hususî bir ananeye dayanır ve hakikî bir cihanşümûl devletler hukukuna bir esas ve müeyyide teşkil edemez.

Şu halde böyle bir hukuka esas olarak umumî arzuyu almamız lâzım gelir. Bu umumî arzu ya sarahaten veya âdetler ile zımni olarak ifade edilmelidir. Avrupalı fatihler ile Amerikalı kızıl derililer, müslüman sultanlar, Hindistan prensleri, İran, Çin, Japon imparatorları, Afrikalı ve Pasifik adaları kabile reisleri arasında birçok muahedeler akdedilmiştir. Bu muahedeler ile birlikte Avrupalı diplomasi ve harb usulleri bu yerlere sokulmuş, bazen de bu yerler halkının bizzat kendi arzularıyla bu usuller kabul olunmuştur. Bununla beraber yabancı bir kültüre sahip milletlerle çıkan anlaşmazlıklarda Avrupa ananelerine sahip devletlerin ortaya çıkardıkları bu anlaşmaların ve âdetlerin intizamı temin eden bir vasıta olmaktan ziyade bir ihtilâf mevzuu oldukları görülmüştür. Sıhhatini ve mânasını tayin edecek müşterek bir hukukun mevcudiyeti olmadan herhangi bir muahede veya âdete müracaat etmek ikna edici bir mahiyet taşımıyordu. Bu bilhassa faik askerî kuvvetlere sahip olan ve ekseriya muahedeleri tek taraflı olarak yapan ve tefsir eden Avrupalılar için doğru idi, ve Avrupalı olmayanlar bakımından da bu kaideler hâdiseler ve kuvvetler nispeti değişince tadil edilecek veya büsbütün ortadan kaldırılacak birer yük olarak kabul olunuyordu.

Avrupa menşeli bu «müspet hukuk» cihanşümûl bir devletler hukukuna esas olmak bakımından yine Avrupalı «tabii hukuk» tan daha kâfi değildi. Anlaşıldığı bir cemiyette, cemiyet mensupları tarafından muayyen bazı kaynakların hukuku yarattığı ve yine muayyen bazı müeyyidelerin tatbiki ile hukuka riayetin temin edildiği kabul edilmedikçe o cemiyette hukuk kaidesi mevcut olamaz.

Fakat cemiyet nedir? Ortaçağ Hıristiyanlığı bir cemiyet mi idi? 17 nci asır Avrupası bir cemiyet miydi? Dünya bugün bir cemiyet midir? Şunu unutmamalıyız ki, cemiyet kelimesinin mânası sosyoloji ve siyasî ilimlerdeki birçok tabirler gibi nisbidir. Bu nevi suallere kati bir evet veya hayır ile cevap veremeyiz, ancak gayri kati olarak takribî bir cevap verebiliriz. Ortaçağ hıristiyanlığı ihtimal ki XVII nci asır Avrupasından daha fazla bir cemiyet vasfı taşımakta idi, ve XVII inci asır Avrupası da bugünkü dünyadan daha fazla bir cemiyettir. Bununla beraber, ortaçağ hıristiyanlığı dahi bugünkü Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, veya Fransadan daha az bir cemiyet vasfı taşımaktadır.

Sosyologlara göre bir cemiyetin dört veçhesi vardır. Ulaştırma, Kültür, İşbirliği ve Teşkilât. Siyasî bir cemiyet ancak devamlı olarak irtibat, seyahat ve ticaret imkânları mevcut olan muayyen bir ülkede ya-

şayan bir insan topluluğunda inkişaf edebilir. Kristof Kolomb'tan evvel Avrupa ve Amerikayı ihtiva eden bir topluluk mevcut değildi. Demir perdeleri ile dahi olsa bugünkü dünyada umumî olarak bir topluluktan bahsolunabilir. Her memlekete, her şehre ait havadisler her tarafa yayılmaktadır. Diplomatik şantalarla, posta ile, telgrafla, radyo ile, devamlı ve seri bir şekilde bütün insan toplulukları arasında muhabere temin edilmektedir. Kara, deniz ve hava nakil vasıtalarıyla eşya ve eşhas nakliyatı da hergün daha geniş ve daha çabuk bir şekilde temin edilmektedir.

Kültür bazı müşterek kıymetlerin ve ölçülerin varlığını ve bunların herkese tatbikinin tanınmasını icabettirir. Bu bakımdan meselâ insan ile kaplan arasında müşterek bir cemiyet mevcut değildir. Tamamiyle ayrı kültürleri sahip insanlar arasında pek az müşterek şey vardır. Dendiğine göre Avustralyaya gelen ilk beyaz muhacirler yerlileri kangurularından farksız olarak avlamışlardır. Müşterek bir kültürde ise efendi ve köle, kadın ve erkek, zengin ve fakir, arasında farklar mevcut olsa bile bir çok kıymetler herkes için müşterektir, ve herkes diğerlerinin vaziyetini tanır ve kabul eder. Demokrasi fikri inkişaf ederken herkes için müşterek olan kıymetlerin sayısı da artmakta ve kültür gittikçe birleşmektedir. Bugünkü dünyada yaşayan insanları umumî olarak gözden geçirirsek muayyen bazı müşterek ölçülerin başlıca dinlerde, felsefelerde ve ilimlerde kabul olunduğunu ve bazı müşterek prensip ve ölçülerin de Kellog - Briand paktı, Atlantik Şartı, Birleşmiş Milletler Anayasası, Nürenberg Beyannamesi ve son İnsan Hakları Beyannamesi gibi geniş bir kabule mazhar olan beyanname ve anlaşmalarla kabul olunduğunu görürüz. Bununla beraber bu vesikaların farklı zihniyete malik milletler tarafından farklı şekilde tefsir edilmesi muhtemeldir. Muhakkak ki, dünya vatandaşları arasında mevcut olan müşterek ölçüler, bir millete mensup insanlar arasında mevcut olan müşterek ölçülere nazaran sayıca daha eksik ve mahiyetçe daha az kat'idir.

Bir cemiyet, fertleri arasında müşterek gayeler uğrunda bir işbirliğini, bazı müşterek menfaatleri ve hedeflerin müştereken kabulünü icabettirir. Bir cemiyet, azalarının temadî ettirmek istedikleri bir şeyi gösteren bir isim altında birleşmeyince mevcut olamaz. İstikbal hakkında müşterek ülkülere malik, tarihte müşterek mahrumiyetlere ve acılara sahip değilse uzun müddet devam edemez. Müşterek içtimai ve siyasi ümitler filozofların, şairlerin, devlet adamlarının sözleriyle arttıkça grupta tesanüt de artar, birbirlerine daha sıkı bağlanır ve daha tam bir cemiyet halini alır. Bugünkü dünyada birçok müşterek gayeler ve hedefler birçok devletler tarafından kabul edilmiş olan muahedeler ve beyannameler tarafından ortaya konulmuştur. Harbin ortadan kaldırıl-

ması, milletlerarası ihtilâfların barış yolu ile halli, devletler hukukunun inkişafı ve tedvini, ziraî istihşallerin islahı ve dağıtımı, çalışma seviyesinin yükseltilmesi, paraların istikrarının temini, insan sıhhatinin islahı, beşerî ıstırapların azaltılması gibi gayeler Birleşmiş Milletler anayasasında ve buna bağlı muhtelif ihtisas müesseselerinin statülerinde gösterilmiştir. Mamafih bu müşterek gayeler ekseri millî devletlerin anayasalarında ve diğer kanunlarında tesadüf edebileceğimiz mümasıl hükümlerden daha az katidir. Bununla beraber dünya devletlerinin kısmı azamını içine almış bulunan Birleşmiş Milletler Teşkilâtı bir vâkıdır ve bu teşkilâta bağlı pek çok müesseseler anayasasının birinci maddesinde gösterilmiş olan hedeflere ulaşmak gayesiyle faaliyet sarfetmektedirler.

Nihayet bir cemiyet iç işlerini ayarlayacak, intizamı temin edecek, siyasetini yürütecek ve muayyen bir yaşayış seviyesini temadî ettirecek bazı teşkilâta, bazı usullere, bazı kudretler hiyerarşisine ve müesseselere ihtiyaç gösterir. Pek tabii olarak bu teşkilât kesafet bakımından XVII nci asır Avrupasının umumî konferanslara ve muayyen ticarî muahedelere istinat eden basit ve gevşek sisteminden bugünün yalnız nizam ve adaleti temin etmekle kalmayarak iktisat ve her türlü cemiyet münasebetlerini içine alan merkeziyetçi totaliter idarelerine kadar muhtelif şekiller alır. Bugünün dünyası umumî olarak bu iki kutup arasında bulunuyor. Ananevî diplomasi ve konsolosluk sistemlerinin yanı başında Birleşmiş Milletler Teşkilâtı, bu teşkilâta bağlı ihtisas müesseseleri, mıntaka teşekkülleri ve birlikler yer almıştır. Bununla beraber bu müesseseler tarafından tesis edilmiş olan merkezi idare birçok* mühim meselelerde bir karara varmak, eğer karara varılmış olsa bile bunu tatbik etmek hususlarında bir iktidarsızlık göstermiştir. Bedihîdir ki, dünya teşkilâtı tam ve mükemmel olmaktan uzaktır ve birçok millî devletlerin teşkilâtından çok daha az verimlidir.

Bugünkü dünyanın muhtelif görünüşlerinin bu gözden geçirilişi bunun çok gayri tam bir cemiyet olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu cemiyetin tesanüt ve birlik bakımından ilerlemesi veya yeni ve daha tahripkâr bir harp ile ortadan kalkması büyük ölçüde neslimizin bu meselede takınacağı hareket tarzına bağlıdır. Daha mükemmel bir cemiyete müteveccih olan tekâmülün sürat ve idaresi basit olarak milletlerarası münakale ve ticaret sahasında mevcut mâniâların azalmasıyla; müşterek kıymetlerin, ölçülerin, prensiplerin ve tefsirlerin dünyada yaşayan bütün insanlar tarafından kabulü ile, tahakkuku müşterek bir gayret sarfını istilzam eden gayelere büyük bir şevkle kendini vermekle, ve bu gayelerin elde edilmesi ve bu ölçülerin idamesi hususlarında daha müessir bir teşkilât yaratmakla ölçülebilir. Dünya tesanüt ve birliğinin te-

kâmülünün millî devletlerin mübalâgalandırılan tesanüt ve birliği ile bir arada gidip gitmediğini tetkik etmek hususî bir ehemmiyeti haizdir. Son üç asır zarfında bir dünya cemiyeti inkişaf ederken millî cemiyetler daha fazla bir süratle tekâmül etmiş ve neticede milletler arasında mevcut olan rekabet milletlerarası cemiyetin müesseselerini tehdit etmiştir. Acaba dünya bir bütün olarak insanların, milletlerin, devletlerin hareket tarzlarına tesir ederek rekabetlerinin dağıtıcı bir netice vermesine mâni olacak kadar müessir bir cemiyet yaratabilecek midir? Tesirli bir cemiyette bütün, parçalara üstündür. Bugün müstakil devletler tatbikatta emniyet ve kuvvete mütaallik siyasetlerinde dünya cemiyetine hiçbir surette tebaiyet etmiş değildir, Birleşmiş Milletler anayasasının metni her ne kadar aksini söylemekte ise de.

Böyle bir cemiyette Devletler hukuku ancak pek kifayetsiz bir hukuk olabilir. Dünya vatandaşlarının adalet duygularını aksettiren ve insanların ve grupların menfaatlerini daha iyi himaye eden, devletler hukukunu bir sistem olarak inkişaf ettirmeğe matuf hukukî ve kazai hareketler bir dünya cemiyeti yaratmağa çok hizmet edebilir, bununla beraber hukuktan gayri faktörlerin ehemmiyetleri de azımsanmamalıdır. Okuyup yazmayı ve öğretimi yaymak hususunda her tarafta sarfedilen gayretler, ziraat ve teknolojiye yapılan ilerlemeler, iktisadî seviyeyi yükseltmek maksadile zarurî olan serbest milletlerarası ticaret; ayrılıkları uzlaştıracak, müesseseleri tekemmül ettirecek, âmme hizmetlerini tanzim edecek, siyasî faaliyetler dünya cemiyetinin inkişafı hususunda çok mühim roller oynarlar. Bu cemiyet tesanüd ve birlik bakımından inkişaf ederse daha bariz bir milletlerarası adalet mefhumu tebellür edecek, ve tesirli bir devletler hukukunun inkişaf edeceği daha kifayetli kaynaklar ortaya çıkacaktır.

Bir dünya devleti kurmak veya yıkmak için lâzım gelen bütün faktörler birbirleriyle mücadele halindedir. Eğer münakale ve ticaret süratle muhtelif kültürlerin yaşadığı sahalara yayılırsa, gerginlik ve husumetlerin baş göstermesini beklemek icabeder. Böyle bir sahanın teksifi idaresi muhtemelen istibdada yol açar, fakat böyle bir idare zamanla işbirliği ruhunu ve müşterek ölçülerin kabulünü teşvik eder.

Siyasî teşkilâtlanma sahasında tarih gösterir ki, devlet teşkilâtının tekâmülü sırasında bir kısım idarelere müteallik bir sıra ve tefevvukun mevcudiyeti normal bir hâdisedir. Misal olarak asırlardanberi nispi bir inziva içinde tekâmül etmiş olan İngiltereyi alalım. Bu cemiyet kökleri Roma ve Anglo—Sakson devirlerine gitmesine rağmen, Fatih Gıyom memlekette sükûnu temin edecek bir idare kuruncaya kadar siyasî bir cemiyet mahiyetini alamamıştır. Bu sükûnet devrinden bir asır içinde ih-

tilâfları kanun dairesinde halledecek bir hukuk sistemi doğdu. İkinci bir asırda Common Law (İngiliz örf ve âdet hukuku) doğduktan sonradır ki, teşrii selâhiyeti haiz olan parlamento tesis edilmiştir. Asırlarca sonra vergi toplamak, millî bir ordu ve donanma bulundurmak, iktisadî ve içtimâî siyaseti yürütmek için mahkemelerden ayrı olan merkezî idare teşkilâtları tesis edilmişlerdir. Evvelâ sulhü ve sükûnu temin edecek icraî ve askerî kuvvet, sonra adaleti temin ve ihtilâfları halledecek mahkemeler, daha sonra memleketin örf ve âdet hukukunu tâdil edecek ve âmme siyasetini izhar edecek olan teşrii uzvu, ve en nihayet bu siyasetin tahakkuku için lâzım gelen faaliyetlerde bulunacak olan merkezî bir idare teşkilâtı. İngiltere devletinin kuruluşunu ve inkişafını gösteren tarihi seyir budur. Bu sıra mutlak değildi. Eğer Anglo—Sakson krallıkları aynı esaslar üzerinde inkişaf etmemiş olsalar, ve Norman kuvveti Stephen ve Mathilde devirlerinde dahi anarşiye mâni olamayacak vaziyette bulunmasa Fatih Gıyom sükûnu temin edecek icraî bir kuvveti idame ettiremezdi. Eğer Common Law ın esas prensipleri ve kralın icraî kudreti mevcut bulunmasa idi Henry II resmî kaza organları olan Kral Mahkemelerini tesis edemezdi. Edward I in örnek parlamentosunun benzerlerine mazileri Anglo-Sakson devirlerine kadar uzanan Kraliyet Meclislerinde tesadüf olunur, ve Tudor'lar tarafından inkişaf ettirilen idarî teşekküller Norman devirlerine kadar dayanan ve iradî vazifeleri olan bazı memurlara ve heyetlere dayanır. Siyasî cemiyetin inkişafı esnasında görülür ki, ne sulh ve sükûnet temin edilemeyince kazaî sahada büyük inkişaf beklenir, ne de kazaî merciler bir hukuk yaratmadıkça teşrii ve idarî sahalarda büyük ilerlemeler kaydedilebilir. Bununla beraber devletin bütün bu unsurlarına lâzım gelen ehemmiyet verilmek icabeder. Sulh ve sükûnu kanun yardımına mühtaç olmaksızın temin etmek isteyen icra kuvveti kısa ömürlü bir istipdat idaresinden başka bir şey değildir, ve hukuku tatbik edecek olan mahkemeler yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre hukuku tâdil ve islâh edecek bir teşrii uzvu bulunmazsa, dinamik bir cemiyette memnuniyetbahş bir şekilde vazifelerini yapamazlar. Gerek kanun koyma ve gerekse kanunu tatbik etme idareyi de tazammun eder. Tabiidir ki, diğerleri az çok inkişaf etmeden bir devletin tek bir organı ortaya çıkamaz, bununla beraber tarih bize öğretiyorki muayyen uzuvların hususî bir ehemmiyet kespettiği muayyen devirler mevcuttur.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtında devletin bütün organlarının esasını görmek kabildir: Güvenlik Konseyi sulhu ve sükûnu temin eder, Milletlerarası Mahkeme adaleti temin eder, Genel Kurul ve ihtisas müesseselerinin umumi meclisleri yarı teşrii faaliyetlerde bulunurlar, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Meclisi, Umumi Kâtiplik, ihtisas mües-

seselerinin idare meclisleri ve kâtiplikleri idare teşkilâtını vücuda getirirler. Bunları her biri diğerlerine tesir eder, inkişafına yardım eder ve bir dünya teşkilâtı meydana getirir. Bununla beraber harbe mâni olmakla mükellef olan uzuv faaliyetini ifada ehliyet gösterip milletlerarası sulhü ve sükûnu temin edecek kuvveti iktisap etmedikçe diğer uzuvların faaliyetlerini memnurluk verecek bir şekilde ifa edecekleri şüphelidir. Eğer Birleşmiş Milletler Teşkilâtı âzaları hâkimiyetlerinden kısmen feragat ederek zarurî olan bu islâhatı kendi rızalarıyla yapamayacaklarını ortaya koyarlarsa, yeni bir harpten sonra böyle bir organ bir fatihin kılıcı ile tesis olunabilir. Briand'ın dediği gibi. «Sulhün Teşkilatlanması» bugün artık küçülen arzımızda bir dünya cemiyeti kurmak için atılması lâzım gelen ilk adımdır. Bunun hemen arkasından aynı derecede mühim olarak ihtilâfları barış yolu ile ve âdilâne bir surette halletme usullerini gösterecek, devletler hukukunu ve bunu tatbik edecek mahkemeleri inkişaf ettirecek olan adaletin teşkilatlanması gelir. Yeni kanunlar yapmağa muktedir temsili bir dünya teşri organının ve idari faaliyetlerde bulunacak merkezi uzuvların idhası kanaatimce dünya kültürünün ve umumî işbirliği ruhunun biraz daha inkişafını beklemek mecburiyetindedir. Daha bir müddet milletlerarası mevzuatın muahedeler aktetmek, bunları tefsir etmek, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu gibi milletlerarası konferanslarda tavsiye mahiyetinde kararlar almak gibi hususlara inhisar etmesini beklemek zorundayız. Dünya ihtiyaçlarına en uygun bir idareye doğru ilerlemeğe başlamıştır. Devlet adamları, hukukçular, ve halk bu ilerleyişi lâyikiyle idrak etmek ve bunu tâcil veya tehir edecek hareketlerden kaçınmak zorundadırlar.

Tercüme eden:

Dr. Vakur Versan

Dr. Quincy Wright